Recreatietekorten in de provincie Noord-Holland

Dit project is uitgevoerd in opdracht van de provincie Noord-Holland, afdeling Water & Groen

Recreatietekorten in de provincie Noord-Holland

Een globaal zicht op de effectiviteit van de voorgestelde plannen tot 2020

S. de Vries & C.M. Goossen

Alterra-rapport 448

Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, Wageningen, 2002

REFERAAT

Vries, S. de & C.M. Goossen, 2002. *Recreatietekorten in de provincie Noord-Holland; een globale zicht op de effectiviteit van de voorgestelde plannen tot 2020*. Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Alterra-rapport 448. 41 blz. 6 fig.; 10 tab.; 7 ref.

Centraal staat de vraag in hoeverre bestaande plannen en wensen ten aanzien van het recreatieve aanbod in de provincie Noord-Holland bijdragen aan het terugdringen van het kwantitatieve tekort aan recreatieplaatsen voor wandelen en fietsen. Voor het bepalen van eventuele tekorten is gebruik gemaakt van een eerder binnen Alterra ontwikkelde methode. Uitgaande van het in 1995 bestaande aanbod is er dan in 2020 sprake van een totaal tekort van 225.000 plaatsen. Door het geplande areaal zou dit tekort in principe met 37% gereduceerd kunnen worden. Doordat niet alle plannen in dit opzicht optimaal gelocaliseerd zijn, wordt slechts een reductie van 23% gerealiseerd.

Trefwoorden: recreatie, behoefteraming, vraag, aanbod, recreatietekort

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 17,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 448. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2002 Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte,
Postbus 47, NL-6700 AA Wageningen.
Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: postkamer@alterra.wag-ur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder vooraf-gaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voort-vloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Projectnummer 11458.01 [Alterra-rapport 448/Stoas/01-2001]

Inhoud

Samenvatting 7

1 Inleiding 9
1.1 Motivatie voor het uitvoeren van een vraag-aanbod confrontatie 10

2 Methode in het kort 11
2.1 Enige kanttekeningen bij de gevolgde methode 12

3 Resultaten voor 2020 bij ongewijzigd aanbod (stand 1995) 15

4 Werkwijze bij het doorrekenen van bestaande plannen 17

5 Uitkomsten na uitvoering bestaande plannen en wensen 23
5.1 Resultaten voor bestaande plannen 23
5.2 Resultaten voor wensen en voorstellen 28
5.3 Effect van bestaand beleid en wensen en voorstellen tezamen 29
5.4 Effecten van geconcentreerde groei van de vraag 30
5.5 Benodigde ruimte voor wegwerken resterende tekorten 32

6 Conclusies en discussie 35
6.1 Conclusies 35
6.2 Discussie 35

Referenties 39

Aanhangsel 1 40

Samenvatting

De doelstelling van deze studie is na te gaan in hoeverre bestaande plannen en wensen & voorstellen ten aanzien van het recreatieve aanbod in de provincie Noord-Holland bijdragen aan het terugdringen van het kwantitatieve tekort aan recreatieplaatsen binnen deze provincie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een eerder uitgevoerde analyse om de uitgangssituatie te schetsen. In deze analyse is het recreatieve aanbod hoofdzakelijk via de CBS Bodemstatistiek van 1996 in kaart gebracht. Aan elke categorie van grondgebruik is een opvangcapaciteit voor wandelen en een voor fietsen toegekend. Hierbij is de omvangrijke categorie 'overig agrarisch grondgebruik' uitgesplitst op grond van de dichtheid van de voor recreatief (mede)gebruik geschikte infrastructuur en de open- of beslotenheid van het gebied. De recreatieve vraag is vooral in kaart gebracht via het CBS Wijk- en buurtregister van 1995. Hierbij gaat het met name om de inwonersaantallen per buurt. Verder is op grond van onder andere het CBS Dagtochtenonderzoek 1995/'96 bepaald wat het deelnamepercentage is voor wandelen (10,4%) en fietsen (6,7%) op de maatgevende of normdag (vijfde drukste dag). Het aanbod is voldoende indien het de vraag op deze normdag kan accommoderen. In de vraag-aanbodconfrontatie is aanvullend de eis gesteld dat het aanbod steeds binnen 10 kilometer van het middelpunt van de woonbuurt dient te liggen.

Om de groei van de recreatieve vraag naar (uitsluitend) wandelen en fietsen voor 2020 te berekenen is gewerkt met een uniform groeipercentage. De groei van de bevolking tussen 1995 en 2020 is dus niet ruimtelijk gedifferentieerd; in deze studie komt overigens naar voren dat het wel rekening houden met geconcentreerde groei geen wezenlijk andere uitkomsten oplevert. Verder is binnen de analyse ook geen rekening gehouden met ruimtelijke verschillen in de samenstelling van de bevolking. Wel is er rekening gehouden met de vergrijzing van de bevolking. Tot slot is alleen gekeken naar de vraag vanuit de lokale bevolking en bijvoorbeeld niet naar die vanuit verblijfsrecreatieve centra. In totaal groeit de recreatieve vraag tussen 1995 en 2020 met 21%, waarvan 70% op conto komt van de groeiende bevolkingsomvang en 30% op conto van de veranderde samenstelling.

Berekend is dat de provincie Noord-Holland bij een ongewijzigd aanbod (sinds 1995) in 2020 voor wandelen en fietsen dan een tekort zou hebben van respectievelijk 145.000 en 80.000 plaatsen. Er zijn echter wel degelijk plannen om het aanbod uit te breiden. De plannen zoals genoemd in het provinciaal uitvoeringsprogramma openluchtrecreatie 2001-2005 zijn opgesplitst in twee categorieën: bestaand beleid en wensen & voorstellen. Al deze plannen zijn globaal ruimtelijk begrensd. Vervolgens is aan deze plannen een recreatieve opvangcapaciteit per activiteit toegekend. Hierbij zijn de in het plan opgenomen fietspaden buiten het gebied zelf ook meegerekend. Na het in mindering brengen van de huidige capaciteit van de betreffende plangebieden, resteert de capaciteitswinst. In de categorie "bestaande plannen" bedraagt de totale winst voor wandelen 41.000 plaatsen. Voor fietsen is dit bijna 13.600 plaatsen. Voor wandelen en fietsen tezamen bedraagt de winst dus 54.500 plaatsen. Een aanzienlijk deel (20%) van deze winst vloeit echter weg naar inwoners van naburige provincies. Dit speelt vooral bij het SGP Haarlemmermeer. Hier vloeit zo'n 48% van de totale winst weg. In totaal 'verdwijnen' hierdoor 11.100 en blijven er 43.400 gecreëerde recreatieplaatsen over.

De winst uit de bestaande plannen komt ook niet altijd op plaatsen met de grootste tekorten terecht.. Rekening houdend met dit gegeven geldt dat voor wandelen het tekort met ongeveer 19.600 plaatsen terug wordt gedrongen. Voor fietsen is dit 8.900 plaatsen. In totaal wordt feitelijk het tekort dus met 28.500 plaatsen teruggedrongen. Dit is 66% op een totaal van zo'n 43.400 nieuw gecreëerde plaatsen die toegewezen zijn aan inwoners van de provincie Noord-Holland. Van het totale aantal nieuw gecreëerde plaatsen van goed 54.500 uit de betaande plannen komt dus iets meer dan 52% daar terecht waar ze (het meest) nodig zijn. Ofwel de helft van alle plannen ligt ruimtelijk niet optimaal. De meest optimaal gesitueerde plannen zijn die voor Purmerland, Amstelgroen BKP en Noordelijke Vechtstreek IJburg.

In de categorie 'wensen en voorstellen' bedraagt de totale winst 20.900 plaatsen voor wandelen en 7.600 plaatsen voor fietsen, bij elkaar opgeteld 28.600 recreatieplaatsen. Slechts een gering deel van de winst 'vloeit weg' naar inwoners van naburige provincies: zo'n 700 plaatsen voor wandelen en 200 voor fietsen, in totaal rond de 3%. De winst die binnen de provincie blijft, bedraagt dus voor deze categorie plannen 27.700 recreatieplaatsen (voor wandelen en fietsen tezamen). Een groot deel van de winst is ook inderdaad gelokaliseerd in herkomstgebieden waar sprake was van tekorten. De weggewerkte tekorten hebben een omvang van 17.400 plaatsen voor wandelen (86% winst effectief benut) en van 6.600 plaatsen voor fietsen (89% winst effectief benut).

Met de voorgestelde ligging en het totale areaal dat bij de plannen en wensen betrokken is, wordt namelijk niet meer dan circa 25% van het recreatietekort weggewerkt. Om het tekort aan recreatieplaatsen volledig weg te werken is minimaal nog eens 14.000 ha extra functieverandering nodig, bestaande uit 10.500 ha extra voor bos en 3.500 ha functieverandering in het agrarisch gebied.

Het grootste deel van dit tekort heeft echter betrekking op de regio Amsterdam en in mindere mate op regio West-Friesland. In verband met het fysieke ruimtebeslag van deze 14.000 ha extra is het de vraag of het ¸überhaupt wel mogelijk is om de tekorten volledig weg te werken voor grote steden zoals Amsterdam. Voor de regio West-Friesland zijn er echter wel mogelijkheden.

In de discussie wordt tenslotte nog ingegaan op de gevolgen van het toenemend aandeel niet-westerse allochtonen onder de Noord-Hollandse bevolking. De uitgevoerde analyse heeft een indicatief karakter en bedoeld om een indruk te geven van de ruimtelijke spreiding en concentratie van vraag en aanbod, alsmede een indruk van de orde van grootte van aanwezige tekorten. De analyse moet gezien worden als startpunt voor een verdere, maar wel meer geïnformeerde discussie rondom burgers, hun recreatieve behoeften en mogelijkheden.

1 Inleiding

Recentelijk heeft Alterra, in opdracht van de ANWB, een behoefteraming opgesteld voor de openluchtrecreatie (De Vries & Bulens, 2001). Hierbij werd zowel de huidige situatie qua vraag en aanbod doorgerekend (1995), als de situatie in 2020. Voor de toekomstige situatie werd echter alleen de recreatieve vraag aangepast, terwijl het aanbod constant werd gehouden. Bij de afdeling Water en Groen van de provincie Noord-Holland ontstond de wens om de betreffende analyse een stap verder te voeren, en naast de vraag ook het aanbod voor de toekomst aan te passen. Uitgangspunt voor dit laatste vormde het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Openluchtrecreatie 2001 - 2005 (Provincie Noord-Holland, 2001). Het voorliggende rapport betreft de uitvoering van deze analyse. De centrale vraag in deze studie is in welke mate de voorgenomen plannen en de hierop aanvullend geformuleerde wensen ten aanzien van het recreatieve aanbod de in een eerdere analyse geconstateerde tekorten terugdringt.

Gegeven deze achtergrond moge duidelijk zijn dat voor de analyse dezelfde werkwijze is gevolgd als in eerdere analyses. De gevolgde werkwijze wordt in dit rapport slecht kort toegelicht. Zij is echter uitvoerig beschreven in de hiervoor reeds genoemde rapportage. Naast de analyse voor de ANWB, die uitsluitend gericht was op de G30-steden, is de methode inmiddels op verzoek van de RPD ook landsdekkend toegepast in het kader van de landsdelige uitwerking van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Het is deze analyse die hier als basis gebruikt zal dienen. Een belangrijk verschil met de ANWB-analyse is dat voor de groei van de recreatieve vraag gewerkt wordt met een uniform groeipercentage. De groei van de bevolking tussen 1995 en 2020 wordt dus niet ruimtelijk gedifferentieerd. Verder wordt binnen de analyse ook geen rekening gehouden met ruimtelijke verschillen in de samenstelling van de bevolking. Anders gezegd: gedurende een bepaald jaar wordt bij elke inwoner *dezelfde* vraag naar recreatieve mogelijkheden verondersteld. *Tussen* 1995 en 2020 wordt echter wel rekening gehouden met een veranderde bevolkingssamenstelling, in casu de vergrijzing van de bevolking (zie Goossen et al., 1998). Een laatste punt is dat alleen gekeken wordt naar de vraag vanuit de lokale bevolking, en bijvoorbeeld niet naar die vanuit verblijfsrecreatieve centra, zoals bungalowparken en campings.[1]

In tegenstelling tot de analyse voor de G30-steden, zal de huidige analyse zich beperken tot twee activiteiten, wandelen en fietsen. Het is voor deze activiteiten dat de onderliggende aannames het best onderbouwd zijn, en de beschikbare gegevens het meest volledig lijken. Zo is voor zwemmen & zonnen in/aan open water het onduidelijk in hoeverre de aanbodgegevens volledig en accuraat zijn. Voor picknicken & dagkamperen, of meer algemeen, sterk stationaire landgebonden recreatie, zijn er juist twijfels betreffende de omvang van de vraag voor deze diffuse categorie van activiteiten. Verder is ervoor gekozen om wandelen en fietsen als afzonderlijke activiteiten te behandelen. Een alternatief zou zijn geweest om beide activiteiten als uitwisselbaar te beschouwen. Dit houdt onder meer in dat een tekort aan wandelmogelijkheden

[1] Deze laatste twee punten, ongedifferentieerde vraag en alleen lokale vraag, gelden ook voor de eerdere analyse ten behoeve van de ANWB.

gecompenseerd zou kunnen worden door een overschot aan fietsmogelijkheden. Daar wordt in de huidige analyse dus niet vanuit gegaan.

1.1 Motivatie voor het uitvoeren van een vraag-aanbod confrontatie

Wat zijn de mogelijke consequenties van een tekortschietend recreatief aanbod? Er doemt een drietal mogelijkheden op. Een eerste mogelijkheid is dat mensen hetzelfde gedrag vertonen als in ruimere aanbodsituaties, en dientengevolge in hogere dichtheden dan wenselijk geacht in groene omgevingen en/of in minder aantrekkelijke 'rode' omgevingen recreëren. Dit zou betekenen dat de kwaliteit van de recreatieve ervaring lager wordt (denk aan zoiets als file-fietsen). Als de kwaliteit te laag wordt, dan ligt gedragsverandering voor de hand. In eerste instantie kunnen we dan aan het recreatiegedrag zelf denken. Hierbij zijn er twee opties: a. men reist vaker verder weg om toch nog rustige gebieden te kunnen bezoeken (vraagvlucht) en b. men gaat minder vaak wandelen of fietsen (vraaguitval). In geval a. is er sprake van een vergrote recreatiemobiliteit; hetgeen in de praktijk vooral automobiliteit blijkt te zijn. In geval b. zijn de verdere consequenties sterk afhankelijk van wat dan de vervangende activiteiten zijn. Vanuit gezondheidsoverwegingen dient bijvoorbeeld de deelname aan lichamelijke activiteiten gestimuleerd te worden: er is sprake van bewegingsarmoede onder de Nederlandse bevolking (Hildebrandt et al., 1999). Wandelen en fietsen, zowel recreatief als utilitair, kunnen in belangrijke mate bijdragen aan het halen van de Nederlandse norm voor gezond bewegen, zeker voor een ouder wordende bevolking.

Een gedragsmatige reactie op een ander niveau betreft het zoeken van een woning in een recreatief meer aantrekkelijke omgeving. Dit kan verschillende gevolgen hebben. Indien men toch economisch gebonden blijft aan het oorspronkelijke gebied, zal het woon-werk verkeer drastisch toenemen. Is dit niet het geval (bijv. pensioenmigratie), dan zal op z'n minst de samenstelling van de bevolking minder divers worden. Verder ligt het in de rede dat vooral degenen die zich financieel het een en ander kunnen permitteren de hoogste eisen aan hun leefomgeving stellen en daar vervolgens ook uitvoering aan kunnen geven. Degenen die wel zouden willen verhuizen, maar dit niet kunnen, voelen zich waarschijnlijk weinig verbonden met hun leefomgeving, met alle negatieve gevolgen van dien. Nu dienen deze consequenties ook weer niet overdreven te worden. Zo zullen de openluchtrecreatieve mogelijkheden niet voor iedereen een beslissende factor in de woonplaatskeuze vormen. Verder zijn er ook groepen mensen waarvoor deelname aan openluchtrecreatieve acticiteiten geen belangrijk deel van hun leefstijl vormt. Toch leek het ons zinvol hier beknopt te schetsen wat de mogelijke gevolgen zijn van een tekortschietend aanbod.

2 Methode in het kort

Het recreatieve aanbod is hoofdzakelijk via de CBS Bodemstatistiek van1996 in kaart gebracht. Aan elke categorie van grondgebruik is een opvangcapaciteit voor wandelen en een opvangcapaciteit voor fietsen toegekend. Hierbij is de omvangrijke categorie 'overig agrarisch grondgebruik' uitgesplitst op grond van de dichtheid van de voor recreatief (mede)gebruik geschikte infrastructuur (3 klassen) en de open- of beslotenheid van het gebied (2 klassen). Verder geldt speciaal voor 'overig agrarisch gebied' dat de toegekende capaciteit niet de maximale 'technische' capaciteit betreft, maar vooral is gebaseerd op het maximaal te verwachten gebruik dat van dit type aanbod gemaakt zal worden. Dit om te voorkomen dat capaciteit die in de praktijk vanwege haar weinig aantrekkelijke karakter nooit geheel gebruikt wordt, van grote invloed op de uitkomsten van de analyse zou zijn. In de onderstaande tabel staan de toegekende capaciteiten per grondgebruiksvorm weergegeven.

Tabel 1: opvangcapaciteit per CBS-categorie van grondgebruik naar activiteit (in personen per hectare per dag)

Categorie van aanbod		
	wandelen (& zitten)	fietsen (& zitten)
nat natuurlijk terrein	3	1
droog natuurlijk terrein	6	2
overig agrarisch gebruik (excl. glastuinbouw)		
- goed ontsloten (open – besloten)	0,3 - 0,6	0,9 - 1,8
- gemiddeld ontsloten (open – besloten)	0,1 -0,2	0,5 - 1,0
- slecht ontsloten (open – besloten)	0	0,2 - 0,4
Bos	9	3
strand*	8	0
Strandbaden*	8	0
parken en plantsoenen**	8	2
Dagrecreatieve objecten en terreinen***	0	0

* : verbijzonderingen van CBS-categorieën van bodemgebruik
** : ook voor dagtochten korter dan 2 uur
*** : exclusief het water en grotere bos- en natuurgebieden binnen het terrein

De recreatieve vraag is vooral in kaart gebracht via het CBS Wijk- en buurtregister van 1995. Hierbij gaat het met name om de inwonersaantallen per buurt. Verder is op grond van onder andere het CBS Dagtochtenonderzoek 1995/'96 bepaald wat het deelnamepercentage is voor wandelen en fietsen op de maatgevende of normdag (zie tabel 2). Hiervoor is de vijfde drukste dag gekozen. Anders gezegd: het aanbod is voldoende indien het de vraag op deze normdag kan accommoderen. In de vraag-aanbodconfrontatie is aanvullend de eis gesteld dat het aanbod steeds binnen 10 kilometer van het middelpunt van de woonbuurt dient te liggen.

Tabel 2 deelnamepercentages op de normdag voor wandelen en fietsen (kort & lang)

Wandelen (inclusief trimmen & joggen)	Fietsen (inclusief fietsen als sport)
10,4%	6,7%

Met betrekking tot de confrontatie is het verder van belang te weten dat de capaciteit van een aanbodgebied steeds gelijk verdeeld wordt over alle mensen die binnen 10 kilometer van (de rand van) dit gebied wonen.[2] Door de toegewezen aandelen vervolgens te sommeren, wordt de beschikbare capaciteit per inwoner bepaald. In tweede instantie wordt deze beschikbare opvangcapaciteit geconfronteerd met de hoeveelheid die volgens de norm op de maatgevende dag aanwezig zou moeten zijn. Tenslotte wordt het tekort in opvangcapaciteit per inwoner vermenigvuldigd met het aantal inwoners van een buurt, om tot een totaal tekort voor de buurt te komen. Desgewenst kunnen achteraf buurten nog geaggregeerd worden naar grotere ruimtelijke eenheden, zoals gemeenten. Voor meer informatie omtrent de aannames en werkwijze wordt de lezer verwezen naar De Vries en Bulens (2001).

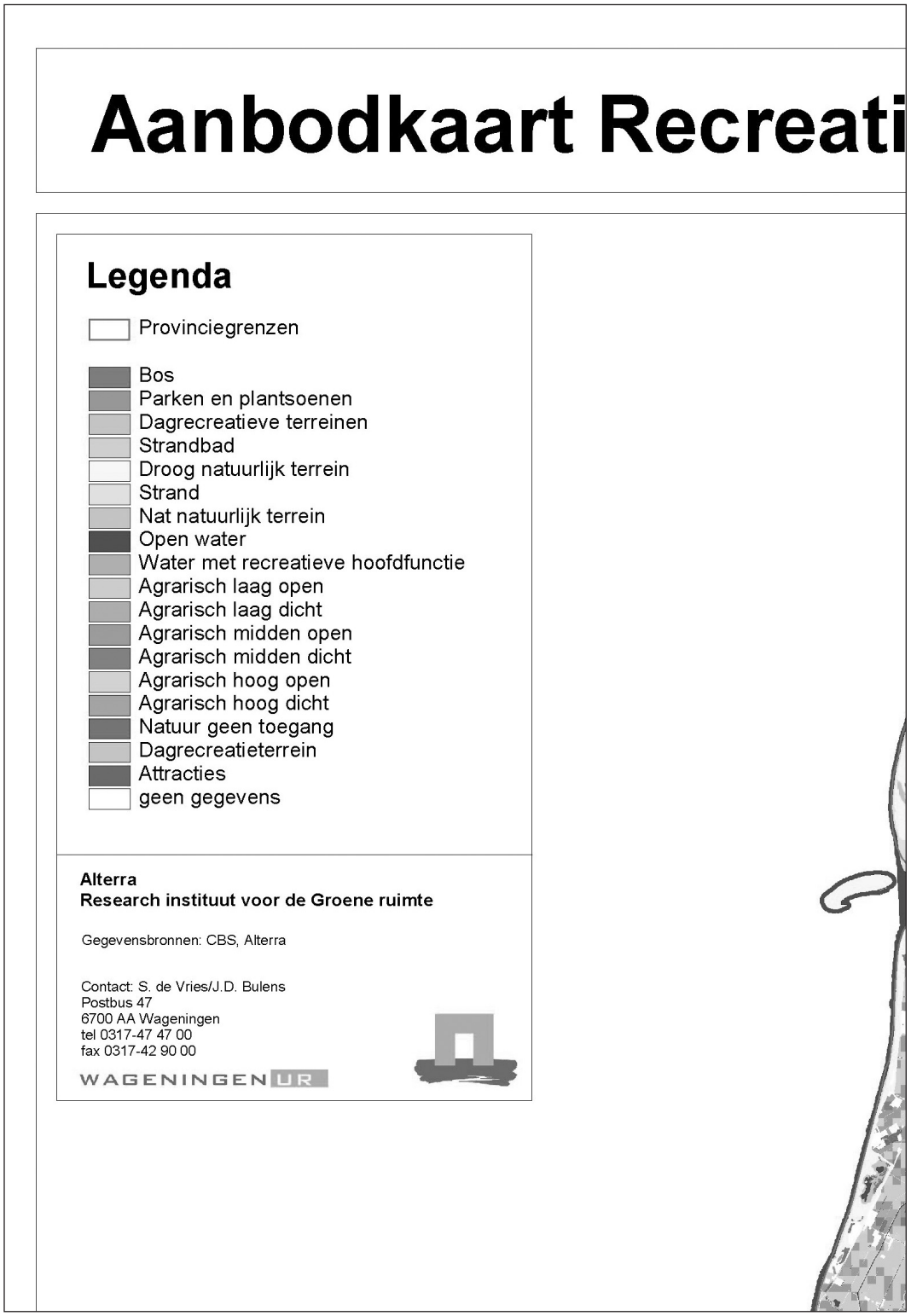
2.1 Enige kanttekeningen bij de gevolgde methode

Bij het uitwerken van de methode zijn keuzes gemaakt die niet geheel gebaseerd kunnen worden harde logica of empirische bevindingen. Een paar voorbeelden. Hoe 'hard' zijn de aan de diverse grondgebruikvormen toegekende opvangcapaciteiten voor de activiteiten wandelen en fietsen? Kunnen er echt niet meer dan 12 mensen per dag wandelen en fietsen in een hectare bos, zonder dat de ervaring hierdoor sterk nadelig beïnvloed wordt? En hoe zeker kunnen we zijn van de gehanteerde deelnamepercentages op de maatgevende dag? Gaat echt zo'n 1 op de 10 inwoners van Noord-Holland wandelen op de vijfde drukste dag? Geldt dit met name wel voor bewoners van sterk stedelijke gebieden, zoals Amsterdam? En wat te denken van de deelname door niet-westerse allochtonen: ligt deze niet veel lager? Wat de meeste van deze vragen betreft, realiseren we ons terdege dat discussie over de cijfers die als invoer voor de analyse gebruikt worden, mogelijk is. Tegelijkertijd zijn we echter van mening dat de gehanteerde cijfers redelijk zijn.

Zo bestaan er wel aanzienlijke verschillen tussen de deelname aan de activiteiten door verschillende bevolkingsgroepen, maar blijken deze groepen ruimtelijk veelal zo gespreid voor te komen, dat zelfs op het niveau van een woonbuurt de verschillen al sterk afgevlakt zijn (De Vries, 1999). Een uitzondering hierop vormt de ruimtelijke spreiding van niet-westerse allochtonen, in combinatie met hun mogelijkerwijs afwijkende deelname aan de activiteiten wandelen en fietsen, zeker buiten de stad. Jókövi (2001) laat zien dat deze groep lagere aantallen deelnemers kent voor sommige activiteiten. Cijfers over de *frequentie* van deelname voor wandelen en fietsen ontbreken echter. Het zou zo kunnen zijn dat een geringere deelname aan fietsen en wandelen buiten de stad voor een deel gecompenseerd wordt door vaker wandelen binnen de stad. Stadsparken zijn in de huidige analyse ook als aanbodelement meegenomen.

Verder moet er voor gewaakt worden om in een normatieve analyse de uitgangspunten zozeer aan de status quo aan te passen, dat de kans op discrepanties tussen wens en werkelijkheid geminimaliseerd worden. Als stedelingen minder vaak gaan wandelen en/of fietsen dan niet-stedelingen, is dit dan wel omdat ze daar minder behoefte aan hebben? Of speelt een slechte aanbodssituatie misschien ook een rol?[3] Een normatieve

[2] Hiervoor is het wenselijk dat de aanbodeenheden ruimtelijk gezien niet te groot worden. Desgewenst kunnen grote eenheden vooraf opgedeeld worden in een aantal subeenheden.

Aanbodkaart Recreati
Legenda
Provinciegrenzen
Bos
Parken en plantsoenen
Dagrecreatieve terreinen
Strandbad
Droog natuurlijk terrein
Strand
Nat natuurlijk terrein
Open water
Water met recreatieve hoofdfunctie
Agrarisch laag open
Agrarisch laag dicht
Agrarisch midden open
Agrarisch midden dicht
Agrarisch hoog open
Agrarisch hoog dicht
Natuur geen toegang
Dagrecreatieterrein
Attracties
geen gegevens
Alterra
Research instituut voor de Groene ruimte
Gegevensbronnen: CBS, Alterra
Contact: S. de Vries/J.D. Bulens
Postbus 47
6700 AA Wageningen
tel 0317-47 47 00
fax 0317-42 90 00
WAGENINGEN UR

Kaart 1

analyse is per definitie iets anders dan een zo goed mogelijk beschrijvend/voorspellingsmodel voor het huidige stand van zaken. Als bij het opstellen van het model het expliciete doel is geweest de discrepanties tussen de modeluitkomsten en de werkelijkheid te minimaliseren, is het vervolgens weinig zinvol om dit model te gebruiken voor een normatieve vraag-aanbod confrontatie.

In nog sterkere mate blijft altijd discussie mogelijk over een aantal normatieve uitgangspunten: waarom de vijfde drukste dag als maatgevende dag en waarom voor 10 kilometer gekozen als normafstand? Met betrekking tot de normafstand hebben we inmiddels enige ervaring opgedaan. Een kleinere normafstand (5 km) leidt in sterk verstedelijkte gebieden vooral tot een sterkere lokalisering van tekorten, en niet zozeer tot een vergroting van tekorten.[4] Aannemende dat het omgekeerde ook geldt, zal een grotere normafstand, bijvoorbeeld 15 kilometer, niet leiden tot veel kleinere tekorten rondom Amsterdam, maar eerder tot het meer 'uitsmeren' van de tekorten over een groter herkomstgebied. Verder moet ook hier de normafstand niet verward worden met de afstand die mensen vaak (per auto) afleggen om een wandelgebied te bereiken. Een reden voor een kleine normafstand is het binnen de perken houden van de automobiliteit. Met betrekking tot de maatgevende dag geldt zonder meer dat het kiezen van een andere maatgevende dag aanzienlijke consequenties kan hebben voor de geconstateerde tekorten. Desalniettemin zijn we van mening dat de via de hier gehanteerde werkwijze verkregen uitkomsten een nuttige bijdrage in de discussie over het ruimtelijke recreatiebeleid kunnen vormen.

[3] Zelfs het in deze afgaan op de uitgesproken voorkeuren van de mensen zelf is riskant. Voorkeuren kunnen ook achteraf in overeenstemming gebracht worden met het vertoonde gedrag. Zie De Vries & De Bruin (1998) voor een discussie over dit onderwerp.

[4] Voor meer geïsoleerd liggende steden, zoals Leeuwarden of Den Helder, leidt een verkleining van de normafstand wel eerder tot (grotere) tekorten.

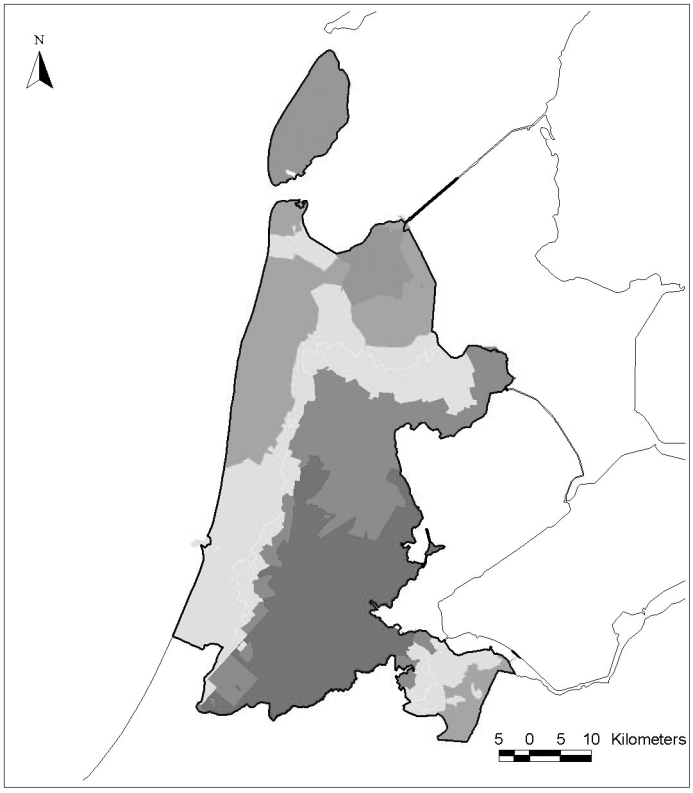
3 Resultaten voor 2020 bij ongewijzigd aanbod (stand 1995)

Zoals gezegd is reeds eerder een landsdekkende analyse uitgevoerd voor 2020 waarbij alleen de ontwikkeling in de vraag is meegenomen. Het aanbod is constant gehouden en gaat uit van de stand van zaken in 1995 (zie kaart 1). Bij de ontwikkeling van de vraag spelen twee zaken een rol: de groei van de bevolking en de veranderende demografische samenstelling van de bevolking. Voor de groei is uitgegaan van 17,7 miljoen inwoners in 2020, een toename van 14,7% ten opzichte van 1995. Voor de samenstelling van de bevolking is op grond van eerdere analyses uitgegaan van een verdere groei van de vraag naar wandel- en fietsmogelijkheden met 6,3%. In totaal groeit de vraag daarmee met 21%, waarvan 70% op conto komt van de groeiende bevolkingsomvang en 30% op conto van de veranderende samenstelling. Hierbij is aangenomen dat de groei van de vraag op de normdag procentueel gelijk is aan die voor de totale vraag op jaarbasis. Er is *geen* rekening gehouden met het mogelijkerwijs afwijkende recreatiegedrag van het groeiend aandeel van niet-westerse allochtonen in de bevolking (zie Jókövi, 2001).

Bij de landsdekkende analyse is uitgegaan van een niet-ruimtelijk gespecificeerde groei. Oftewel: overal is hetzelfde groeipercentage van 21% toegepast op de inwoneraantallen.[5] Let wel: voor het rekentechnisch gemak wordt ook de hogere vraag per inwoner verdisconteerd via een extra 'groei' van de bevolking. Hierdoor kan het deelnamepercentage op de maatgevende dag constant gehouden worden ten opzichte van 1995. Door deze werkwijze kan snel een beeld geschetst worden van de recreatieve opvangcapaciteit in 2020, zonder complexe ruimtelijke analyses opnieuw uit te voeren. De resultaten geven voor wandelen een landelijk tekort van 522.000 recreatieplaatsen, voor fietsen is dit 241.000 plaatsen. Voor de provincie Noord-Holland bedragen de tekorten voor wandelen en fietsen respectievelijk 145.000 en 80.000 plaatsen. De kaarten 2 en 3 geven inzicht in respectievelijk de beschikbare recreatieve opvangcapaciteit per persoon en het tekort in recreatieplaatsen. Aanhangsel 1 geeft het tekort in recreatieplaatsen per Noord-Hollandse gemeente. De hier beschreven analyse noemen we in het vervolg de basisanalyse. Zij dient als uitgangspunt voor het doorrekenen van de gevolgen van reeds bestaande plannen en wensen & voorstellen in het kader van GIOS en SGR2.

[5] Dit in tegenstelling tot de analyse voor de G30-steden, zoals uitgevoerd in opdracht van de ANWB. Daarin is gewerkt met een ruimtelijk gespecificeerde bevolkingsgroei.

Recreatieve opvangcapaciteit in 2020 per persoon (%) bij ongewijzigd aanbod (naar buurt)

ROC 2020 (wandelen & fietsen)
1.09 - 7.6
7.61 - 12.3
12.31 - 17.09
17.1 - 25
25.01 - 50
> 50

Bronnen: Alterra
CBS

Kartografie: Alterra (S. de Vries)
Datum: 18/10/2001

Kaart 2

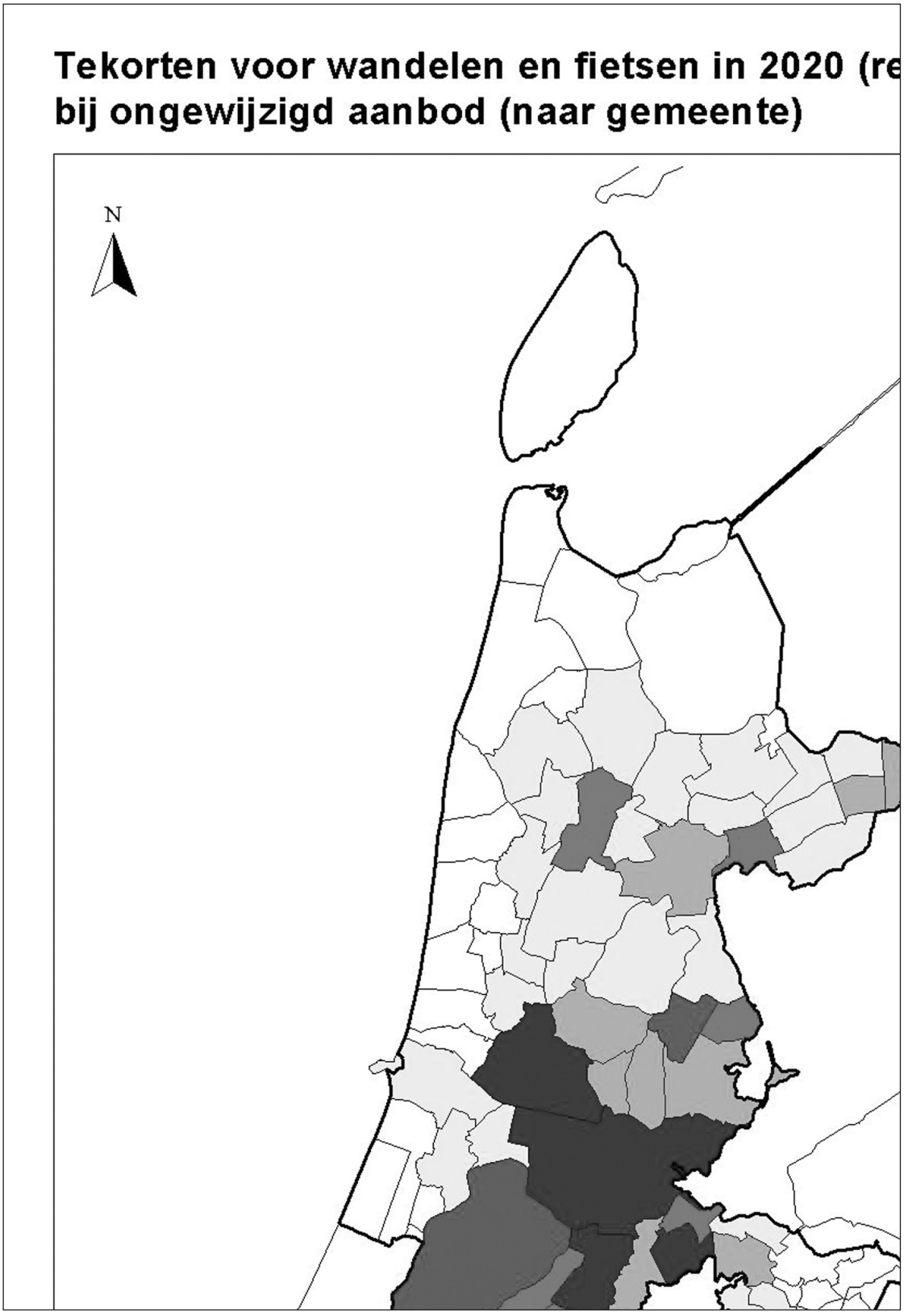
4 Werkwijze bij het doorrekenen van bestaande plannen

Plannen zoals genoemd in het provinciaal uitvoeringsprogramma openluchtrecreatie 2001 -2005 (2001, pag. 22, tabel 2) zijn door de heer Kornmann van de afdeling Water & Groen van de provincie globaal ruimtelijk begrensd (zie kaart 4). Sommige van de genoemde plannen vielen in meerdere deelgebieden uiteen. De globale begrenzing leverde soms een (veel) te hoge oppervlakte van het betreffende gebied op. Er is voor gekozen de begrenzing niet te verfijnen, maar met de beoogde oppervlakte van het plangebied te rekenen, in plaats van die van het begrensde gebied. Hierdoor kan wel een fout in de berekening geïntroduceerd worden, in de zin dat in een later stadium de rand van het begrensde gebied gebruikt wordt om de 10-km invloedssfeer van het plangebied te bepalen. De invloedssfeer kan dus iets te ruim uitvallen. Dit zal echter niet gauw meer dan een kilometer extra zijn: 11 in plaats van 10 kilometer.

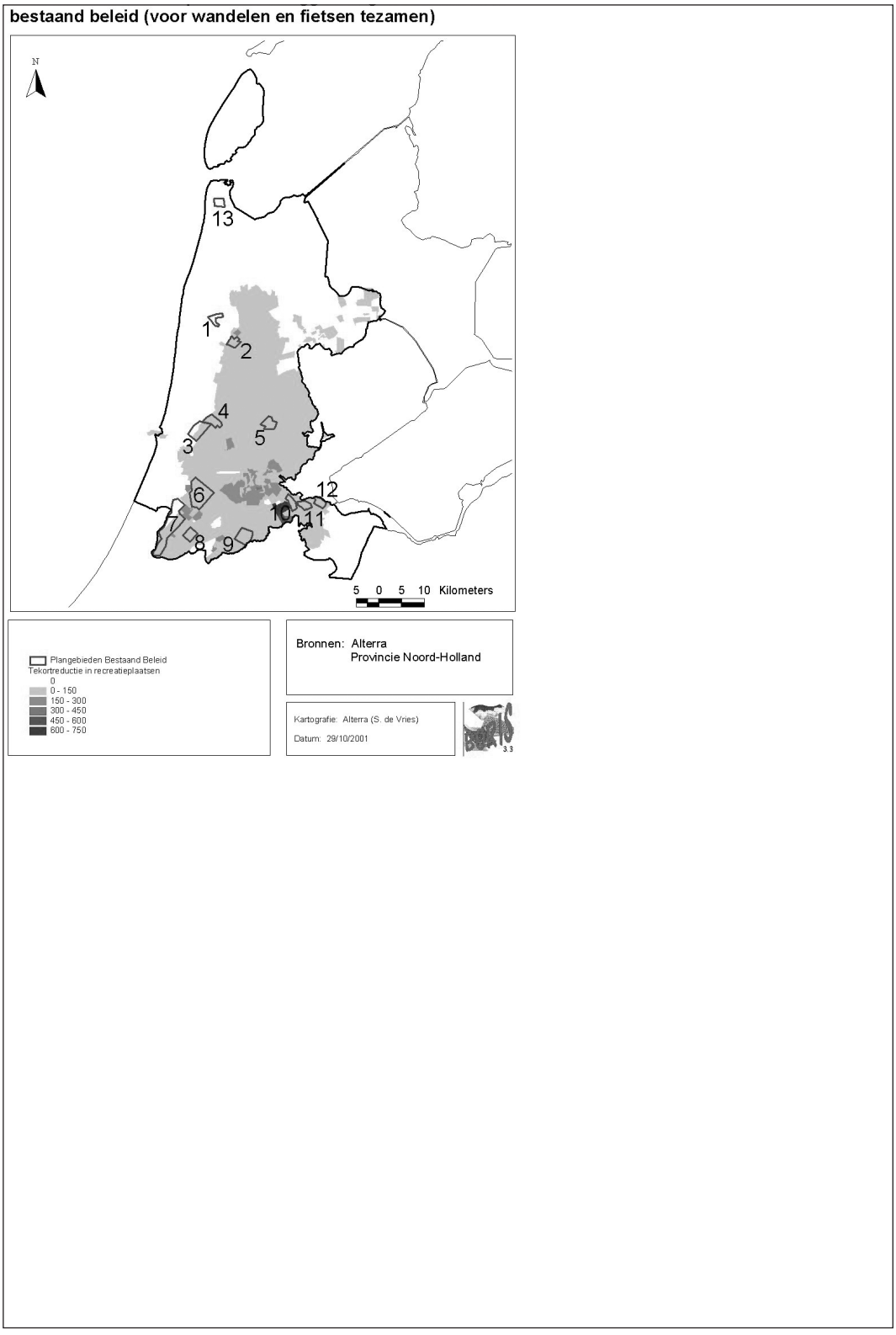
Vervolgens is op grond van de kaart voor het bestaande aanbod (1995) gekeken wat het huidige grondgebruik binnen het begrensde gebied was. Dit was nodig om bij benadering te kunnen bepalen wat de huidige recreatieve opvangcapaciteit van het plangebied was. Dit moet namelijk in mindering gebracht worden op de opvangcapaciteit na de functiewijziging. Binnen de gehanteerde werkwijze wordt namelijk de *winst* in opvangcapaciteit gelijkelijk verdeeld over alle bewoners binnen de invloedssfeer van het betreffende gebied. Dit voorkomt dat vrij omvangrijke analyses geheel opnieuw plaats dienen te vinden. Oorspronkelijk was het plan om te werken met de dominante grondgebruikvorm per plangebied. Het bleek echter dat in een aantal gebieden twee grote grondgebruikvormen met een sterk verschillende opvangcapaciteit nagenoeg eenzelfde oppervlakte binnen het plangebied besloegen. Daarom is de werkwijze enigszins verfijnd. Voor alle zes categorieën agrarisch gebruik binnen het plangebied is een naar omvang gewogen gemiddelde van de opvangcapaciteit voor wandelen en fietsen berekend. Dit gemiddelde is vervolgens vermenigvuldigd met de beoogde omvang van het plangebied om de huidige recreatieve opvangcapaciteit te bepalen. De winst van de plannen is berekend door te doen alsof het plangebied geheel zal veranderen in bos. Dit is de grondgebruikvorm met de hoogste opvangcapaciteit voor wandelen en fietsen tezamen. Hierop is dus de gemiddelde huidige opvangcapaciteit van het gebied in mindering gebracht.

In aanvulling op een opgave in termen van hectares, is bij sommige plangebieden ook een opgave geformuleerd in termen van aan te leggen kilometer fietspad. Voor de analyse is aangenomen dat de helft van het aantal kilometers binnen het nieuwe plangebied valt, en de helft daarbuiten. De fietspaden binnen het plangebied worden hier verondersteld geen extra capaciteit op te leveren, maar nodig te zijn om de infrastructuur op een peil te brengen dat hoort bij de nieuwe functie, in dit geval bos.[6] Hier is in de capaciteitsberekening als het ware al vanuit gegaan. Dit ligt anders voor de fietspaden buiten het plangebied. Deze genereren wel extra capaciteit.

[6] Bij bos wordt een nog hogere paddichtheid verondersteld dan bij de best ontsloten klasse van agrarisch gebied.

Tekorten voor wandelen en fietsen in 2020 (re
bij ongewijzigd aanbod (naar gemeente)
N

Kaart 3

bestaand beleid (voor wandelen en fietsen tezamen)
N
13
1
2
4
3
5
6
12
10
11
8
9
5 0 5 10 Kilometers
Plangebieden Bestaand Beleid
Tekortreductie in recreatieplaatsen
0
0 - 150
150 - 300
300 - 450
450 - 600
600 - 750
Bronnen: Alterra
Provincie Noord-Holland
Kartografie: Alterra (S. de Vries)
Datum: 29/10/2001

Kaart 4

Tabel 3 opvangcapaciteit agrarisch gebied naar ontsluitingsklasse (in personen per hectare per dag)

Ontsluitingsklasse wandel-/fiets-mogelijkheden (meter per 500 x 500 meter gridcel)	Gemiddelde dichtheid (in m/ha)	Percentage open landschap	Opvangcapaciteit * (met tussen haakjes: open vs. besloten)
1) 0 - 647	13	73	0,3 (0,2 - 0,4)
2) 648 - 1202	37	57	0,9 (0,6 - 1,2)
3) 1203 - 7516	74	32	1,8 (1,2 - 2,4)

* : voor wandelen en fietsen tezamen

Omdat niet precies bekend is waar de nieuwe fietspaden komen te liggen, is uitgegaan van een globale berekening. Er is gekeken hoeveel fietspad er gemiddeld nodig is om een hectare agrarisch gebied naar een hogere ontsluitingsklasse te brengen en de capaciteitswinst die deze overgang oplevert (zie De Vries & Bulens, 2001, p.19). Vervolgens is de gemiddelde winst in opvangcapaciteit berekend die hierdoor per kilometer fietspad ontstaat. Met gemiddeld wordt hier bedoeld: gemiddeld voor open en besloten agrarisch gebied (zie tabellen 1 en 3). Omdat er een vrijwel lineair verband bestaat tussen dichtheid van de ontsluiting en opvang-capaciteit, maakt het niet veel uit om welke overgang het gaat: de winst is ongeveer hetzelfde. Afgerond levert dit de volgende getallen op: 1 kilometer fietspad leidt tot 8 extra recreatieplaatsen voor wandelen en 17 voor fietsen.[7] Deze winst wordt, na vermenigvuldiging met het betreffende aantal kilometers, toegevoegd aan die van het betreffende plangebied.

Net zoals in de oorspronkelijke analyse, is het aantal mensen binnen de invloedssfeer bepaald door te kijken naar de middelpunten van CBS-buurten; deze buurten vormen de herkomstgebieden. Indien het middelpunt van een buurt binnen 10 kilometer van de rand van het nieuwe gebied ligt, worden alle inwoners van die buurt geacht binnen de invloedssfeer van het gebied te vallen. Door de inwoners over al deze buurten te sommeren, weten we hoeveel mensen voor een aandeel van de winst in aanmerking komen. Iedereen krijgt vervolgens eenzelfde aandeel van de winst toegewezen. De procedure wordt per gebied herhaald. Indien de invloedssferen van twee of meer gebieden overlappen, cumuleert de winst.

NB: mensen die volgens de norm al over voldoende opvangcapaciteit beschikken, krijgen eenzelfde deel toegewezen als degenen die nog onder de norm zitten. In de gehanteerde procedure vindt de confrontatie met de norm pas later plaats. Men zou kunnen redeneren dat, indien een deel van de mensen binnen de invloedssfeer van een gebied al over voldoende capaciteit beschikt, zij hun 'overtollige' capaciteit kunnen afstaan aan andere mensen binnen de invloedssfeer die nog niet over voldoende capaciteit beschikken. Hierdoor zou de winst efficiënter benut kunnen worden om tekorten weg te werken. Rekentechnisch is een dergelijke optimalisatie echter lastig te realiseren. Ook in de basisanalyse is zo'n optimalisatie niet toegepast. Verder speelt dit punt alleen in de overgangszone van herkomstgebieden met voldoende en onvoldoende opvangcapaciteit.

[7] Een voorbeeld. Om van de middelste naar de hoogste ontsluitingsklasse te komen is 37 meter per hectare nodig. Een kilometer is dan goed voor het opwaarderen van 27 hectare. De winst per hectare is gemiddeld (over open en besloten) 0,3 recreatieplaats voor wandelen en 0,6 voor fietsen. Een kilometer fietspad levert dan in totaal een winst op van 8,1 plaatsen voor wandelen en 16,2 plaatsen voor fietsen. NB: als het landschap tegelijkertijd 'aangekleed' wordt (meer besloten wordt gemaakt), kan deze winst nog groter worden.

De laatste stap betreft het kijken of de winst ook daar terecht komt waar zonder de nieuwe gebieden sprake was van een tekort. Of nauwkeuriger: in welke mate dragen de winsten bij in het reduceren van tekorten? Zoals gezegd is bij de vraag-aanbod confrontatie gewerkt met dezelfde deelnamepercentages op de maatgevende dag als voor 1995. De groei van de vraag via een veranderende bevolkingssamenstelling is reeds via een extra 'groei' van de bevolking tot uitdrukking gebracht. Niet alle winst qua opvangcapaciteit hoeft daar terecht te komen waar tekorten bestaan. De mate waarin dit wel het geval is, geeft de effectiviteit van de betreffende plannen in het terugdringen van tekorten aan. Een kanttekening hierbij is dat alleen gekeken is naar het terugdringen van tekorten binnen de provincie Noord-Holland. Plangebieden die dicht bij een grens met een naburige provincie liggen, kunnen een deel van hun winst 'kwijtraken' aan de inwoners van deze naburige provincies. Er is niet gekeken of dit ook bijdraagt aan het reduceren van tekorten in deze naburige provincies. Verder moge duidelijk zijn dat inwoners van Noord-Holland ook kunnen profiteren van nieuwe gebieden die binnen hun invloedssfeer in deze naburige provincies worden aangelegd. Dit valt echter buiten de huidige analyse.

5 Uitkomsten na uitvoering bestaande plannen en wensen

In dit hoofdstuk gaan we in op de uitkomsten van de analyses volgens de in het vorige hoofdstuk geschetste werkwijze. We doen dit in twee stappen: eerst voor de bestaande plannen en vervolgens voor de wensen en voorstellen in het kader van GIOS en SGR2. Voor de laatste categorie wordt bij het berekenen van de bijdrage in het terugdringen van tekorten uitgegaan van de basisanalyse *plus* de winst van de bestaande plannen als referentie.

5.1 Resultaten voor bestaande plannen

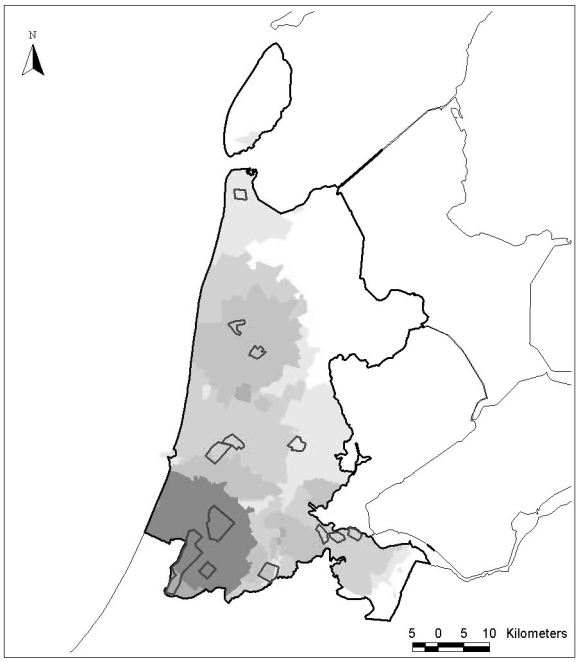
Volgens de globale begrenzing geldt voor alle bestaande plannen dat zij momenteel tenminste voor driekwart uit agrarisch gebied bestaan. Hieronder staat in tabelvorm weergegeven wat de beoogde omvang van het (deel)plangebied is, hoeveel kilometer fietspad in totaal wordt aangelegd, wat de berekende huidige recreatieve opvangcapaciteit (ROC) is voor wandelen en voor fietsen, hoeveel mensen binnen de 10-km invloedssfeer van het gebied wonen, en wat de gemiddelde winst in opvangcapaciteit per persoon binnen deze invloedssfeer is, wederom voor wandelen en voor fietsen.

Tabel 4 Kenmerken voor bestaande plannen

Naam	Omvang (ha)	Fietspad (km)*	Huidige ROC per ha		Inwoners binnen 10-km (in 2020) **	Winst in ROC per persoon ***	
			Wandelen	Fietsen		Wandelen	Fietsen
1. SGP Geestmerambacht	250	30	0,21	0,83	317.900	0,73	0,25
2. Heerhugowaard-zuid	180	0	0,09	0,44	289.300	0,55	0,16
3. Groene IJmond	200	0	0,08	0,42	553.800	0,32	0,09
4. SGP Zaanstad	250	30	0,06	0,37	447.200	0,53	0,20
5. Purmerland	100	0	0,04	0,31	457.100	0,20	0,06
6. Groene Carré	600	0	0,09	0,47	950.000	0,56	0,16
7. SGP Haarlemmermeer	1600	75	0,11	0,50	834.000	1,74	0,56
8. SGP Amstelgroen HM	150	20	0,07	0,40	358.300	0,40	0,16
9. SGP Amstelgroen BKP	350	60	0,07	0,38	713.400	0,47	0,20
10. SGP N-Vechts. IJburg	250	30	0,17	0,76	872.800	0,27	0,09
11. SGP N-Vechts. Vecht	400	30	0,17	0,69	584.700	0,62	0,20
12. SGP N-Vechts. Kust	100	15	0,17	0,74	421.200	0,22	0,08
13. Den Helder/Zijpe	50	0	0,17	0,62	94.300	0,47	0,13

* : totaal, zowel binnen als buiten plangebied
** : inclusief buiten NH en extra 'groei' in de vraag door veranderde bevolkingssamenstelling
*** : uitgaande van bos als nieuwe grondgebruiksvorm, inclusief de winst door fietspaden buiten het plangebied; ROC's zijn hier met 100 vermenigvuldigd ten behoeve van de latere vergelijking met deelnamepercentages op de maatgevende dag

Winst in recreatieve opvangcapaciteit per persoon voor wandelen en fietsen, op grond van bestaand beleid, naar buurt (2020)

Plangebieden Bestaand Beleid
Winst in ROC (pp) voor wandelen en fietsen tezamen
0
0.0 - 0.75
0.75 - 1.5
1.5 - 2.25
2.25 - 3
3 - 4.25

Bronnen: Alterra
CBS
Provincie Noord-Holland

Kartografie: Alterra (S. de Vries)
Datum: 24/10/2001

Kaart 5

De winst vanuit de plangebieden zelf bedraagt 39.800 plaatsen voor wandelen en 11.100 plaatsen voor fietsen. De winst die het gevolg is van de fietspaden buiten het plangebied, dient hier, waar voorkomend, nog bij opgeteld te worden. Voor wandelen levert dit bijna 1200 extra plaatsen op en voor fietsen 2500. Vergeleken met de winst vanuit de plangebieden zelf, zijn dit vrij kleine aantallen. De totale winst voor wandelen, dus inclusief vanuit fietspaden buiten het plangebied, bedraagt zo'n 41.000 plaatsen. Voor fietsen is dit bijna 13.600 plaatsen. Voor wandelen en fietsen tezamen bedraagt de winst 54.500 plaatsen. Gegeven de overgang van agrarisch gebied naar bos is het begrijpelijk dat de winsten voor wandelen groter zijn dan voor fietsen. Aan een hectare bos is een opvangcapaciteit toegekend van 9 plaatsen voor wandelen en van 3 plaatsen voor fietsen.

Tabel 5 Winst in opvangcapaciteit gecreëerd door plangebieden uit de categorie 'bestaand beleid'

Recreatievorm	Winst door gebied zelf	Winst door fietspaden *	Totale winst	Benodigd	Verschil
Wandelen	39.800	1200	41.000	145.000	-104.000
Fietsen	11.100	2500	13.600	80.000	-66.400
Totaal	50.900	3700	54.500	225.000	-170.400

* : buiten de plangebieden

Opgemerkt kan worden dat, gegeven het eerder geconstateerde totale tekort van 225.000 plaatsen, 24% van het tekort middels het bestaande beleid weggewerkt zou kunnen worden. Dit veronderstelt echter wel dat:
a. alle winst ten goede komt aan inwoners van de provincie Noord-Holland, en
b. uitsluitend terecht komt bij inwoners met tekorten.
Met betrekking tot punt a. kan gesteld worden dat hieraan niet voldaan wordt: een aanzienlijk deel van de winst 'vloeit weg' naar inwoners van naburige provincies. Dit speelt vooral bij gebied 7, SGP Haarlemmermeer. Hier vloeit zo'n 48% van de totale winst weg. In totaal 'verdwijnen' zo'n 11.100 van de 54.500 gecreëerde recreatieplaatsen, oftewel zo'n 20% naar naburige provincies. Dit is dan voor wandelen en fietsen tezamen. De afzonderlijke cijfers zijn: 8.300 voor wandelen en 2.700 voor fietsen. De winst die binnen de provincie blijft, bedraagt daarmee 43.400 plaatsen (voor wandelen en fietsen tezamen). Zie kaart 5 voor een ruimtelijk beeld van welke inwoners het meest profiteren van de winst die gecreëerd wordt door de plangebieden uit de categorie 'bestaand beleid'.

Ten aanzien van punt b, komt de winst op plaatsen met tekorten terecht, geldt dat ook dit niet geheel het geval is. Voor wandelen geldt dat het tekort met ongeveer 19.600 plaatsen terug wordt gedrongen. Voor fietsen is dit 8.900 plaatsen. In totaal wordt het tekort dus met 28.500 plaatsen teruggedrongen. Dit op een totaal van zo'n 43.400 nieuw gecreëerde plaatsen die toegewezen zijn aan inwoners van de provincie Noord-Holland. Oftewel ongeveer 66% van de plaatsen komt 'goed' terecht. Zie kaart 6 voor een ruimtelijk beeld van waar de tekorten het sterkst teruggedrongen worden (in absolute zin). Van het totale aantal nieuw gecreëerde plaatsen van goed 54.500 komt dus iets meer dan 52% daar terecht waar ze (het meest) nodig zijn.[8] Of dit laatste cijfer

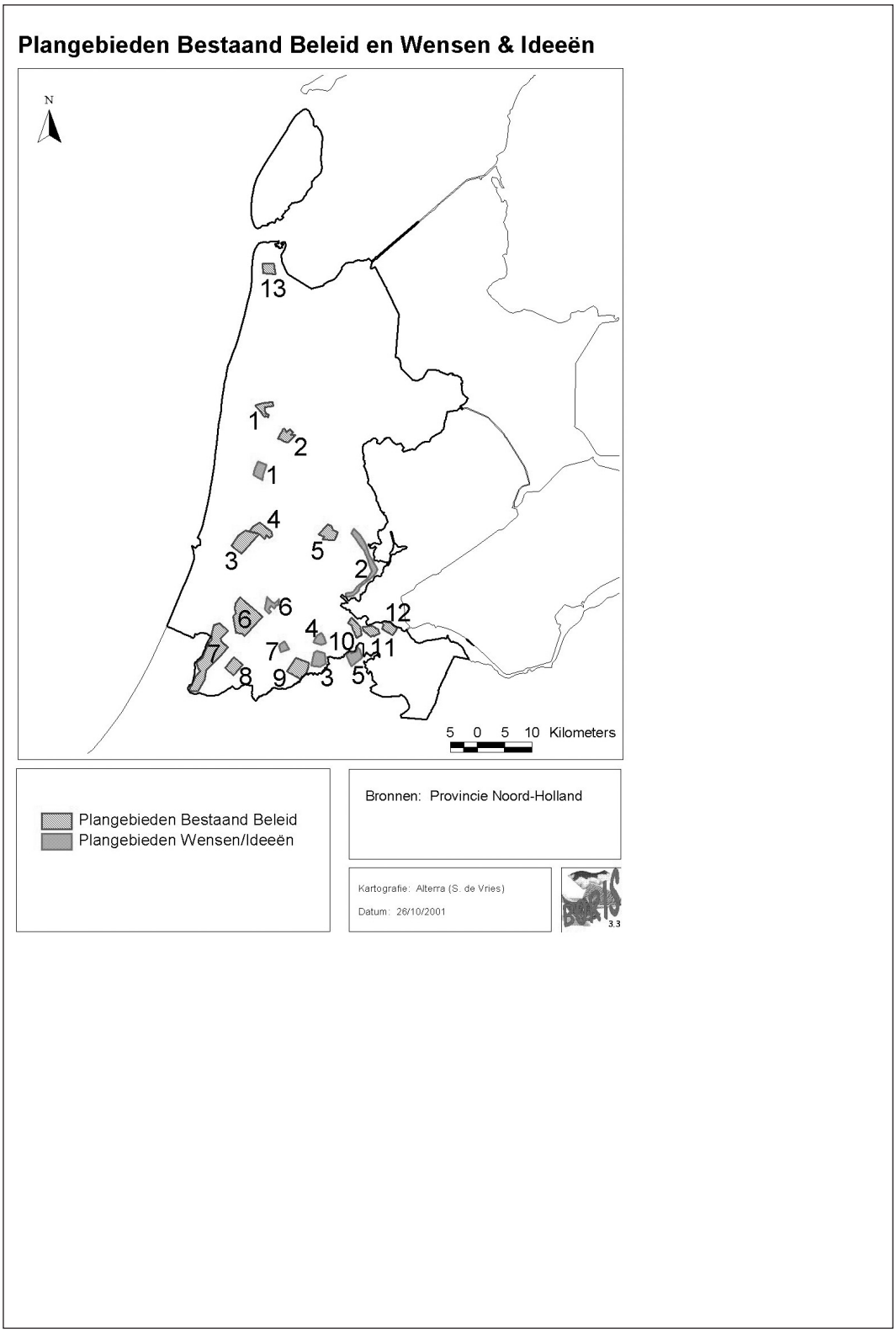
[8] In de berekening is elke reductie van een tekort even zwaar meegeteld. Er zou echter geredeneerd kunnen worden dat het zinniger is om daar waar de tekorten per persoon het grootst zijn te beginnen met

helemaal 'eerlijk' is, staat open voor discussie: ook plaatsen die naar inwoners uit naburige provincies gaan, kunnen aldaar helpen tekorten te reduceren. De beleidsmatige vraag is dan of dit wel of niet een onderdeel van de doelstelling van de plangebieden vormt.

Bij het terugdringen van de tekorten valt verder een verschil tussen wandelen en fietsen op. De efficiëntie blijkt voor fietsen duidelijk hoger te liggen dan voor wandelen: 82% versus 60%. Dit is berekend op de netto winst: de winst die bij inwoners van de provincie Noord-Holland terecht komt. Een belangrijke reden voor dit verschil lijkt dat, terwijl de gebieden met wandeltekorten zich concentreren aan de oostkant van de provincie (m.u.v. de Gooi- en Vechtstreek), de gebieden met fietstekorten zich vooral in de zuidelijke helft van de provincie bevinden (wederom m.u.v. de Gooi- en Vechtstreek). De grotere plangebieden bevinden zich voornamelijk in het zuiden van de provincie, waarvan sommige in het zuidoosten.

Tot nu toe zijn steeds totalen voor alle plangebieden tezamen gepresenteerd. Het is echter ook informatief om de cijfers per plangebied te bekijken: doen sommige gebieden het beter dan andere? Een probleem hierbij is dat de invloedssferen van een aantal plangebieden elkaar overlappen. Dit maakt het wat lastig de exclusieve bijdrage van een plangebied te bepalen. We doen gemakshalve of ieder afzonderlijk plangebied het enige gebied is waar functieverandering plaatsvindt. Dit betekent dat de inschatting van de efficiëntie per plangebied in het geval van overlappende invloedssferen aan de optimistische kant kan zijn. In lijn met het voorgaande, zijn het met name de plangebieden in het zuidoosten (nrs. 3, 4, 6, 7) die de grootste verschillen in efficiëntie voor wandelen en fietsen laten zien, ten voordele van de laatste activiteit (zie tabel 4). De gebieden in het noorden (nrs. 1, 2, 13) scoren met name een lage efficiëntie voor fietsen. Net zoals bij de totaalcijfers, zijn ook de efficiëntiecijfers per plangebied berekend op de netto winst.

het terugdringen van deze tekorten. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van groeipercentages van de recreatieve opvangcapaciteit (ROC). Als een ROC stijgt van 0,05 naar 0,10, dan is het aanbod per persoon ter plekke verdubbeld. Als een ROC stijgt van 0,10 naar 0,15, dan is het aanbod per persoon 'slechts' anderhalf maal zo groot geworden als daarvoor. Bij dezelfde absolute stijging van de ROC is het groeipercentage in het eerste geval dus hoger dan in het tweede geval: 100% versus 50%.

Plangebieden Bestaand Beleid en Wensen & Ideeën
N
13
1
2
1
4
3
5
2
6
6
4
12
10
11
7
7
8
9
3
5
5 0 5 10 Kilometers
Plangebieden Bestaand Beleid
Plangebieden Wensen/Ideeën
Bronnen: Provincie Noord-Holland
Kartografie: Alterra (S. de Vries)
Datum: 26/10/2001
3.3

Kaart 6

Tabel 6 efficiëntie plangebieden bestaand beleid bij terugdringing tekorten

Plangebied	Wandelen			Fietsen		
	Winst (netto)	Effectief	Procent	Winst (netto)	Effectief	Procent
1. SGP Geestmerambacht	232.100	73.100	31	79.500	6.300	8
2. Heerhugowaard-zuid	159.100	57.800	36	46.300	5.700	12
3. Groene Ijmond	177.200	62.800	35	49.800	45.200	91
4. SGP Zaanstad	237.000	112.400	47	89.400	77.800	87
5. Purmerland	91.000	91.000	100	27.300	27.200	100
6. Groene Carré	517.000	350.900	68	147.700	146.000	99
7. SGP Haarlemmermeer	748.000	279.500	37	240.700	227.800	95
8. SGP Amstelgroen HM	103.000	69.300	67	41.200	39.500	96
9. SGP Amstelgroen BKP	303.400	303.400	100	129.100	129.100	100
10. SGP N-Vechts. IJburg	230.600	226.300	98	76.900	76.800	100
11. SGP N-Vechts. Vecht	346.100	300.700	87	111.700	102.800	92
12. SGP N-Vechts. Kust	71.000	49.400	70	25.800	20.300	79
13. Den Helder/Zijpe	44.200	1.700	4	12.200	0	0

5.2 Resultaten voor wensen en voorstellen

Ook voor de globaal begrensde gebieden uit de categorie 'wensen en voorstellen' geldt dat zij voor tenminste 75% uit agrarisch gebied bestaan. De winst vanuit de plangebieden in deze categorie zelf bedraagt 20.000 plaatsen voor wandelen en 5.700 plaatsen voor fietsen. Hier komt nog een gering aantal plaatsen bij voor de kilometers fietspad buiten het plangebied (de helft van het totale aantal kilometers): 900 voor wandelen en 2.000 voor fietsen. De totale winst bedraagt daarmee 20.900 plaatsen voor wandelen en 7.600 plaatsen voor fietsen, bij elkaar opgeteld 28.600 recreatieplaatsen (steeds na afronding). In de onderstaande tabel staan enkele gegevens per plangebied, waaronder de winst voor degenen binnen de invloedssfeer van het betreffende plangebied.

Tabel 7 Kenmerken voor plannen uit de categorie 'wensen en voorstellen'

Naam	Omvang (ha)	Fietspad (km)*	Huidige ROC per ha		Inwoners binnen 10-km (in 2020) **	Winst in ROC per persoon ***	
			Wandelen	Fietsen		Wandelen	Fietsen
1. Groene buffer Heiloo	350	0	0,06	0,40	374.800	0,83	0,24
2. Stelling van A'dam	500	100	0,07	0,39	989.500	0,49	0,22
3. Amstelgroen extra 1	375	40	0,03	0,28	920.700	0,38	0,15
4. Amstelgroen extra 2	375	40	0,16	0,59	1081.000	0,32	0,12
5. Groene scheg 1	400	30	0,16	0,59	567.700	0,64	0,21
6. Groene scheg 2	100	20	0,09	0,51	1224.000	0,08	0,03
7. Amsterdamse Bos	150	0	0,21	0,81	873.200	0.15	0,04

* : totaal, zowel binnen als buiten het plangebied

** : inclusief buiten NH en 'extra' groei in de vraag door veranderde bevolkingssamenstelling

*** : uitgaande van bos als nieuwe grondgebruiksvorm, inclusief de winst door fietspaden buiten het plangebied; ROC's zijn hier met 100 vermenigvuldigd ten behoeve van de latere vergelijking met deelnamepercentages op de maatgevende dag

Slechts een gering deel van de winst 'vloeit weg' naar inwoners van naburige provincies: zo'n 700 plaatsen voor wandelen en 200 voor fietsen, in totaal rond de 3%. Dit ondanks het feit dat één van de plangebieden zelf in een naburige provincie ligt: Groene scheg 1. Een aantal gebieden mag dan wel nabij de provinciegrens liggen, maar verreweg de meeste inwoners binnen de invloedssfeer komen ook in die gevallen toch uit de provincie Noord-Holland. De winst die binnen de provincie blijft, bedraagt voor deze categorie plannen 27.700 recreatieplaatsen (voor wandelen en fietsen tezamen).

Verdere analyse laat zien dat een groot deel van de winst ook inderdaad gelokaliseerd is in herkomstgebieden waar sprake was van tekorten. De weggewerkte tekorten hebben een omvang van 17.400 plaatsen voor wandelen (86% winst effectief benut) en van 6.600 plaatsen voor fietsen (89% winst effectief benut). De onderstaande tabel geeft een overzicht per plangebied. Hierbij geldt dat het effectieve aandeel is berekend alsof het bestaande beleid al is uitgevoerd. Verder geldt, net zoals eerder, dat in de tabel geen rekening is gehouden met overlappende invloedssferen van de plangebieden binnen deze categorie. Hierdoor kunnen de resultaten per plangebied een te optimistisch beeld bieden.

Tabel 8 efficiëntie plangebieden uit de categorie 'wensen en voorstellen' bij terugdringing tekorten

Plangebied	Wandelen			Fietsen		
	Winst (netto)	Effectief	Procent	Winst (netto)	Effectief	Procent
1. Groene buffer Heiloo	311.100	80.000	26	90.000	16.300	18
2. Stelling van A'dam	483.700	483.700	100	217.200	216.100	99
3. Amstelgroen extra 1	326.100	326.100	100	128.700	128.700	100
4. Amstelgroen extra 2	339.300	339.300	100	127.200	127.200	100
5. Groene scheg 1	335.300	305.700	91	110.000	102.700	93
6. Groene scheg 2	97.900	79.000	81	36.700	35.600	97
7. Amsterdamse Bos	127.200	124.900	98	33.900	33.900	100

5.3 Effect van bestaand beleid en wensen en voorstellen tezamen

Hoeveel van het totale tekort in 2020 wordt nu door de plannen uit de beide categorieën tezamen weggewerkt? De tekorten voor de provincie Noord-Holland bedroegen oorspronkelijk 145.000 plaatsen voor wandelen en 80.000 plaatsen voor fietsen. De oppervlakte van de plangebieden in de categorie 'bestaand beleid' bedraagt in totaal 4.480 hectare. Hier komt nog eens 290 kilometer fietspad bij, waarvan 145 kilometer buiten de plangebieden gelegen. Dit levert een gezamenlijke winst op van 41.000 plaatsen voor wandelen en 13.600 plaatsen voor fietsen. De oppervlakte van de plangebieden in de categorie 'wensen en voorstellen' bedraagt in totaal 2.250 hectare. Hierbij komt in dit geval 230 kilometer fietspad, waarvan 115 kilometer buiten de plangebieden. De gezamenlijke winst in deze categorie bedraagt 20.900 plaatsen voor wandelen en 7.600 plaatsen voor fietsen. Voor de beide categorieën tezamen geeft dit de volgende cijfers. In totaal 6.730 hectare plangebied en 260 kilometer fietspad (buiten plangebieden) leveren een winst op van 61.900 plaatsen voor wandelen en 21.200 plaatsen voor fietsen.

Tabel 9 Winst in opvangcapaciteit gecreëerd door plangebieden uit beide categorieën

Recreatievorm	Bestaand beleid	Wensen en voorstellen	Totale winst	Benodigd	Verschil
Wandelen	41.000	20.900	61.900	145.000	-83.100
Fietsen	13.600	7.600	21.200	80.000	-58.800
Totaal	54.500	28.500	83.100	225.000	-141.900

Met bovenstaande aantallen zou het tekort voor wandelen, respectievelijk fietsen, zelfs in het optimale geval nog niet volledig teruggebracht kunnen worden. Voor wandelen en fietsen tezamen zou dit een reductie van het provinciale tekort in het optimale geval opleveren met 37%. Het feitelijk weggewerkte tekort bedraagt echter minder, namelijk 23%: 37.000 plaatsen voor wandelen (60% van de bruto winst) en 15.500 voor fietsen (73% van de bruto winst). Dat de winst geen 100% bedraagt, heeft twee oorzaken. Ten eerste vloeit een deel van de bruto winst weg naar inwoners van naburige provincies. De huidige analyse geeft geen inzicht of dit deel van de winst helpt tekorten aldaar terug te dringen, dan wel terecht komt bij mensen waarvoor het aanbod (kwantitatief) al boven de norm ligt. Dit doet zich bij de categorie 'bestaand beleid' (20%) in sterkere mate voor dan bij de categorie 'wensen en voorstellen' (3%).

Vervolgens geldt dat van de netto winst (het deel dat binnen de provincie Noord-Holland blijft) ook nog eens een deel toevalt aan mensen die niet te kampen hadden met een tekort situatie, of waarvoor de winst groter is dan nodig om de norm te halen. Ook dit doet zich bij de categorie 'bestaand beleid' in sterkere mate voor: 34% van de netto winst versus 13% voor 'wensen en voorstellen'. Dit terwijl de efficiëntie van de categorie 'wensen en voorstellen' berekend is alsof de plannen uit de categorie 'bestaand beleid' al uitgevoerd waren, en er dus minder tekorten te reduceren vielen. Dit leidt er toe dat met beide categorieën plannen tezamen (52.500/225.000 =) 23% van het oorspronkelijke tekort voor wandelen en fietsen tezamen is weggewerkt, in plaats van de maximale 37%.

5.4 Effecten van geconcentreerde groei van de vraag

Voor sommige van de minder efficiënte plangebieden uit de categorie "bestaand beleid" geldt dat in de nabijheid van deze plangebieden een geconcentreerde groei van het aantal woningen is voorzien. Dit roept de vraag op of de geringe efficiëntie niet voor een deel veroorzaakt wordt doordat in de analyse is uitgegaan van een generieke groei van de vraag met 21%. Om dit na te gaan, is voor een aantal plangebieden gekeken in hoeverre de geconcentreerde groei van het woningen tot een sterkere vraagstijging zou leiden dan in de analyse is gehanteerd. Hierbij moet opgemerkt worden dat het groeipercentage van 21% inclusief is: ook de gecontreerde groei is hierin opgenomen. Met andere woorden: de geconcentreerde groei komt niet bovenop de standaardgroei van 21%, maar is hierin reeds verdisconteerd. Het enige probleem in de tot nu toe uitgevoerde analyse, is dat de groei niet ruimtelijk gelokaliseerd is. Het feit dat op de ene plaats een sterk geconcentreerde groei plaatsvindt, betekent daarmee automatisch dat elders van een geringere groei sprake is. Het generieke groeipercentage is echter gebaseerd op een bevolkingsprognose voor geheel Nederland. De geringere groei

kan dus ook buiten de provincie Noord-Holland plaatsvinden. [9]

De geconcentreerde groei is afgeleid uit tabel 1 in het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Openluchtrecreatie 2001-2005. In het HAL-gebied bedraagt de geconcentreerde groei tussen 1995 en 2010 bijvoorbeeld 18.000 woningen. Er is uitgegaan van een gemiddelde bezetting van 3 personen per woning, op grond van de aanname dat de woningen veelal betrokken zullen worden door (jonge) gezinnen. In de *generieke* groei van de vraag is ook nog rekening gehouden met de veranderende bevolkingssamenstelling, met name de vergrijzing. Deze 'extra' groei is voor de geconcentreerde groei niet toegepast. Dit zou in tegenspraak zijn met hetgeen hiervoor aangenomen is over de bezetting van de nieuwe woningen door (jonge) gezinnen, en de op grond daarvan relatief hoge bezettingsgraad. De groei in de vraag door de veranderende bevolkingssamenstelling is wel toegepast op de 1995-cijfers.

In een aantal gevallen vindt de geconcentreerde groei van het aantal woningen plaats binnen de invloedssfeer van meerdere plangebieden. In die gevallen worden de plangebieden hier samen genomen. Voor de (absolute) groei van het aantal inwoners binnen de invloedssfeer van de plangebieden is, net zoals in de analyse zelf, uitgegaan van de buurten binnen de 10-km invloedssfeer van het plangebied/de plangebieden. In tabel 6 staan de uitkomsten van de vergelijking van de twee groeiscenario's voor een drietal (combinaties van) plangebieden weergegeven. Opvallend is dat de geconcentreerde groei binnen de invloedssfeer van de betreffende plangebieden slechts in één geval duidelijk hoger uitvalt dan de generieke groei. Dit betreft de combinatie SGP Geestmerambacht & Heerhugowaard-zuid. Waarschijnlijk komt dit doordat de geconcentreerde groei veelal vrij dicht bij grote bestaande bevolkingsconcentraties plaatsvindt. Het generieke groeipercentage leidt in dergelijke gebieden ook tot een vrij sterke groei in absolute aantallen.

Tabel 10 Groei in de recreatieve vraag (binnen de provincie Noord-Holland) volgens twee scenario's

Plangebied(en) bestaand beleid	Geconcentreerd			Generiek	Verschil
	Nieuwe woningen	Personen	+ 'groei' 95-vraag		
1. SGP Geestmerambacht & 2. Heerhugowaard-zuid	18.000	54.000	69.200	51.000	+18.200
3. Groene Ijmond & 4. SGP Zaanstad	21.500	64.500	94.700	101.000	-7.700
7. SGP Haarlemmermeer	18.500	55.500	77.900	75.000	+2.400

[9] De totale generieke groei van de vraag in de provincie Noord-Holland (van 1995 tot 2020) bedraagt circa 517.000, inclusief de groei veroorzaakt door de veranderende bevolkingssamenstelling. De groei in het aantal inwoners sec is ongeveer 70% hiervan: 362.000. Het aantal woningen dat in totaal tussen 1995 en 2010 in de provincie Noord-Holland gebouwd wordt, is 144.400. Bij een gemiddelde bezetting van 3 personen, is dit een groei van 433.200 inwoners. Als de bezettingsgraad correct is, dan lijkt het groeipercentage in Noord-Holland boven het Nederlandse gemiddelde te liggen. Dit geldt temeer daar de generieke groei is gebaseerd op een prognose voor 2020, terwijl de cijfers voor het aantal nieuwe woningen tot 2010 gaan.

Maakt de geconcentreerde groei de betreffende plangebieden nu veel efficiënter? Voor wandelen zou het aantal effectieve plaatsen van het SGP Geestmerambacht maximaal toe kunnen nemen van 73.100 tot 75.000 (afgerond op honderdtallen).[10] Het efficiënt benutte percentage stijgt daarmee van 31% tot 32%. De conclusie kan hiermee niet anders zijn dan dat de geringe efficiëntie van de betreffende plangebieden niet geweten kan worden aan het onvoldoende rekening houden met een sterk geconcentreerde groei.

5.5 Benodigde ruimte voor wegwerken resterende tekorten

Uitgaande van het aanbod in 1995, bedraagt het tekort in 2020 zo'n 145.000 recreatieplaatsen voor wandelen en 80.000 plaatsen voor fietsen. Middels een door Alterra ontwikkeld rekenschema kan dit omgerekend worden in het minimaal benodigde areaal waar functieverandering dient plaats te vinden. Hierbij wordt gemakshalve uitgegaan van een huidige situatie bestaand uit gemiddeld ontsloten agrarisch gebied met een open karakter. In totaal is dan minimaal een areaal van 18.500 ha nodig om het tekort voor zowel wandelen als fietsen op te heffen. Dit areaal is opgebouwd uit 14.500 ha bos en 4.000 ha functieverandering voor kwaliteitsimpuls agrarisch gebied. Bij dit laatste is een 1 op 10 regeling aangehouden: 1 hectare functieverandering in de zin van landschapselementen en lineaire beplantingen leidt tot een omzetting van 10 hectare van open naar besloten landschap. Hierbij komt dan nog een aantal hectare voor het aanleggen van fietspaden, hier gemiddeld 37 meter per hectare om van gemiddeld naar goed ontsloten agrarisch landschap te komen. Dit impliceert wel dat er veel meer agrarisch gebied aanwezig moet zijn dan het gebied dat daadwerkelijk van functie veranderd. In ons rekenvoorbeeld is dit niet minder dan 33.800 hectare agrarisch gebied waarbinnen dus 4.000 hectare van functie verandert. De voorgestelde plannen en wensen bedragen bij elkaar circa 7.000 ha bos. Niet alle plannen en wensen dragen echter optimaal bij aan het wegwerken van tekorten. Hierdoor bestaat er nog een extra behoefte van 14.000 ha functieverandering, bestaande uit 10.500 ha extra voor bos en 3.500 functieverandering in het agrarisch gebied (dus: kwaliteitsimpuls landelijk gebied, inclusief aanleg van fietspaden).

Het resterende tekort manifesteert zich het sterkst voor de gemeente Amsterdam (volgens 1995-grenzen). Voor wandelen en fietsen tezamen kent deze gemeente een tekort van maar liefst 92.000 plaatsen, oftewel 53% van het totale resterende tekort voor Noord-Holland (zie aanhangsel 1). De samenstelling van het tekort bedraagt 50.700 plaatsen voor wandelen en 41.300 plaatsen voor fietsen. Dit betekent dat ook hier het uitsluitend aanleggen van parken en/of bossen niet de meest efficiënte manier is om het volledige tekort weg te werken. Deze grondgebruiksvormen creëren namelijk vooral plaatsen voor wandelen. Een deel van het tekort kan lijkt daarom in eerste instantie beter weggewerkt te kunnen worden via het aantrekkelijker maken van het agrarisch gebied voor recreatief gebruik; dit creëert vooral plaatsen voor fietsen.[11] Volgens hetzelfde rekenschema vraagt het wegwerken van het tekort voor Amsterdam minimaal

[10] Hiervoor is het groeiverschil tussen de beide scenario's vermenigvuldigd met de deelnamegraad op de maatgevende dag voor de betreffende activiteit. Voor wandelen is dit 0,104 (voor fietsen: 0,067). Dit is de extra capaciteit die voor de extra groei nodig is.

7200 hectare functieverandering. Van deze totale oppervlakte zou 4400 hectare moeten worden omgezet naar bos, en 2800 hectare naar goed ontsloten agrarisch gebied met een besloten karakter. Zoals gezegd impliceert dit wel dat er veel meer agrarisch gebied aanwezig moet zijn dan het gebied dat daadwerkelijk van functie veranderd. In het Amsterdamse rekenvoorbeeld is dit maar liefst 23.600 hectare. Dit laatste geeft onoverkomelijke problemen: zoveel agrarisch gebied ligt eenvoudigweg niet binnen 10 kilometer rondom Amsterdam.

Doen we alsof wandelen en fietsen uitwisselbare activiteiten zijn, dan weegt bij 8100 hectare functieverandering naar bos het wandeloverschot op tegen het fietstekort. Dat er in dit geval iets meer areaal nodig is, komt doordat een hectare functieverandering naar goed ontsloten besloten agrarisch gebied voor wandelen en fietsen tezamen wat meer recreatieplaatsen oplevert dan bos: 15,2 versus 11,4. Zelfs bij het uitwisselbaar veronderstellen van de beide activiteiten lijkt de benodigde oppervlakte zeer moeilijk realiseerbaar binnen 10 kilometer rondom Amsterdam. Ter illustratie: na realisering van alle plannen en wensen ligt het grootste aaneengesloten agrarisch gebied ten noordoosten van de stad, richting gemeente Waterland. De omvang van dit gebied (tussen de stadsrand, de (gewenste) Stelling van Amsterdam, en de lijn A'dam - Purmerend) bedraagt goed 4000 hectare. Dit is slechts de helft van het gebied dat nodig zou zijn. In minder verstedelijkte gebieden, zoals in de regio West-Friesland, zijn er wel mogelijkheden om de tekorten door middel van functieverandering weg te werken.

[11] Deze analyse houdt geen rekening met het feit dat een groot deel van de bevolking van Amsterdam bestaat uit niet-westerse allochtonen, waarvoor fietsen in het landelijk gebied een veel minder populaire activiteit is dan voor de autochtone bevolking. Er kan echter verschuiving (of verdringing?) optreden: als autochtonen minder gaan wandelen en vaker gaan fietsen dan gemiddeld, blijft een groter deel van de wandelcapaciteit overblijft voor de allochtone bevolking.

6 Conclusies en discussie

6.1 Conclusies

De doelstelling van deze studie was na te gaan in hoeverre bestaande plannen en wensen en voorstellen ten aanzien van het recreatieve aanbod in de provincie Noord-Holland bij zouden dragen aan het terugdringen van het kwantitatieve tekort aan recreatieplaatsen binnen deze provincie. Zo bezien zijn de uitkomsten van de aanvullende analyse voor de provincie Noord-Holland wellicht aan de teleurstellende kant.

Nog steeds te weinig ruimte voor recreatie
Gegeven het totale areaal dat bij de plannen en wensen betrokken is, zou sowieso niet meer dan 37% van het tekort weggewerkt kunnen worden. Om het tekort aan recreatieplaatsen volledig weg te werken is nog 14.000 ha extra functieverandering nodig. In de praktijk blijkt dit door de ligging van de plangebieden nog lager uit te vallen: volgens de becijferingen wordt een reductie van nog geen kwart van het tekort gerealiseerd.

Helft van SGP's ligt ruimtelijk niet optimaal
Als gekeken wordt naar de efficiëntie van de afzonderlijke plangebieden bij het terugdringen van tekorten, dan valt op dat sommige gebieden beduidend lager scoren dan andere. Dit betreft vooral een aantal plangebieden uit de categorie 'bestaand beleid'. Hier scoren zes van de dertien plangebieden voor wandelen lager dan 50%. Voor de categorie 'wensen en voorstellen' is dit slechts één van de zeven. Omdat de efficiëntiescores zijn berekend op de netto winst, kan het 'weglekken' van opvangcapaciteit naar naburige provincies de lage cijfers niet verklaren. Verder geldt dat, ook als rekening wordt gehouden met een geconcentreerde groei van het aantal woningen in de buurt van deze plangebieden, hun efficiëntie nauwelijks verandert. Kortom: de ligging van deze gebieden is niet optimaal met het oog op het wegwerken van (toekomstige) kwantitatieve tekorten in het recreatieve aanbod.

Tekort aan recreatieve mogelijkheden is moeilijk weg te werken
Een belangrijke vraag is of het überhaupt wel mogelijk is om bepaalde tekorten weg te werken. Dit in verband met het fysieke ruimtebeslag van het hiervoor benodigde aanbod. In het geval van Amsterdam lijkt het geheel wegwerken van het resterende tekort in 2020 niet erg reëel. In het gunstigste geval zou hier, in aanvulling op de wensen en voorstellen, nog goed 8.000 hectare voor nodig zijn. Dit is meer dan het totale oppervlak van de plangebieden in de categorieën 'bestaande plannen' en 'wensen en voorstellen' tezamen. Verder zou de capaciteit van deze 8.000 hectare ook nog eens geheel en uitsluitend aan de inwoners van de gemeente Amsterdam ten goede moeten komen.

6.2 Discussie

Natuurontwikkelingsprojecten ook een recreatieve functie geven?
Een kanttekening bij de huidige analyse betreft de doelstelling van de plangebieden: zijn ze inderdaad allemaal gekozen met het terugdringen van recreatieve tekorten

(binnen de provincie Noord-Holland) als hoofddoelstelling? Een andere doelstelling zou bijvoorbeeld het afleiden van de druk op kwetsbare natuurgebieden kunnen zijn. In dergelijke gevallen is het niet correct om de projecten (uitsluitend) te beoordelen op hun efficiëntie in het terugdringen van tekorten. Dit lijkt te gelden voor het SGP Geestmerambacht, het SGP Haarlemmermeer en het SGP Noordelijke Vechtstreek. In het eerste geval gaat het om het afleiden van de druk op de kustzone, in de andere twee gevallen gaat het om gebieden met een multifunctioneel karakter. Tegelijkertijd is het ook mogelijk dat projecten die geen recreatieve (hoofd)doelstelling hebben, toch helpen het recreatieve tekort terug te dringen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan natuurontwikkelingsprojecten. Voorwaarde is dan wel dat dergelijke gebieden niet (geheel) afgesloten worden.

Samenwerking met provincies Zuid-Holland en Utrecht biedt kansen om recreatieve tekorten te verminderen
Verder kan ook het terugdringen van tekorten in naburige provincies een doelstelling gevormd hebben. Hierdoor kan een deel van de winst die in de huidige analyse niet als effectief naar voren komt, toch effectief blijken. Met name in de categorie 'bestaand beleid' kan dit voor het rendement nogal wat uitmaken. Ook is het mogelijk dat, omgekeerd, naburige provincies gebieden met een hoge recreatieve opvangcapaciteit creëren nabij de grens met de provincie Noord-Holland. Hiermee is in de huidige analyse geen rekening gehouden.

Ten aanzien van het geconstateerde verschil in efficiëntie tussen plangebieden in de categorie 'bestaand beleid' en die in de categorie 'wensen en voorstellen' lijkt een andersoortige kanttekening op z'n plaats. De ligging van de plangebieden in de categorie 'wensen en voorstellen' is waarschijnlijk nog vrij indicatief van aard. Als de ligging van deze plangebieden in de toekomst verandert, dan kan de efficiëntie ook veranderen. Gezien de momenteel hoge efficiëntiescores, zal een verandering in locatie eerder tot verlaging, dan verhoging van de score leiden.

Hogere recreatieve kwaliteit is nodig, maar kan het tekort aan recreatieve kwantiteit niet compenseren. Er is behoefte aan zowel kwantiteit als kwaliteit.
De bijna onmogelijkheid om de benodigde kwantiteit te realiseren roept in de beleidspraktijk al snel de vraag op of een geringere kwantiteit niet gecompenseerd kan worden door een hogere kwaliteit. Maar wat zijn dan de gewenste kwaliteiten? Op grond van een grootschalig onderzoek, uitgevoerd in het kader van Operatie Boomhut (Reneman et al. 1999), zijn de gewenste ervaringen in de groene ruimte vooral:

- ontspanning
- frisse lucht/geuren opsnuiven
- tot rust komen
- omgeven zijn door stilte en rust
- afleiding vinden van dagelijkse beslommeringen

In onze interpretatie zijn deze ervaringen voor een belangrijk deel strijdig met hoge gebruiksintensiteiten. Voor een deel biedt het buitengebied juist deze ervaringen dankzij *lage* gebruiksintensiteiten. Anders gesteld: gebieden die in principe zeer goed geschikt zijn om deze ervaringen te bieden, kunnen gemakkelijk aan hun eigen succes

ten onder gaan. Het vervangen van kwantiteit door kwaliteit lijkt daarmee een moeilijke zaak. Spreiding van de vraag over zoveel mogelijk gebieden lijkt eerder aan te raden met het oog op de gewenste ervaringen. Tegelijkertijd moge duidelijk zijn dat het bij een kwantitatief gering aanbod raadzaam is ervoor te zorgen dat dit aanbod optimaal is ingericht voor haar functie. Het handhaven van bewezen kwaliteiten en het herinrichten van niet goed functionerende gebieden winnen bij een gebrek aan uitbreidingsmogelijkheden aan belang.

Recreatief aanbod deels aanpassen aan groter wordende allochtone vraag?
Een ander punt betreffende gewenste ervaringen heeft te maken met het toenemende aandeel van niet-westerse allochtonen in de bevolking, zeker in de grote steden. Zoals gezegd, is hier in de analyse niet expliciet rekening mee gehouden, terwijl er tegelijkertijd aanwijzingen zijn dat hun recreatiebehoeften afwijken van die van de autochtone bevolking. Vooral stadsparken lijken bij de allochtone bevolking in trek, terwijl fietsen een minder populaire activiteit is. Dit lijkt ervoor te pleiten om vooral dicht bij de stadsrand nieuwe gebieden te creëren, en weinig nadruk te leggen op fietsmogelijkheden in het landelijk gebied. Vanwege het belang van een goede bereikbaarheid, verdienen bovendien meerdere kleine gebieden waarschijnlijk de voorkeur boven één groot gebied. Een groot recreatiegebied impliceert veelal ook een groot verzorgingsgebied, met daarmee gepaard gaande grotere afstanden tussen herkomst en bestemming.

Tot slot, de analyse zoals hier uitgevoerd is een indicatieve berekening. Zij is bedoeld om een indruk te geven van de ruimtelijke spreiding en concentratie van vraag en aanbod, alsmede een indruk van de orde van grootte van aanwezige tekorten. De analyse is nadrukkelijk niet bedoeld als een laatste woord, maar als startpunt voor een verdere, maar wel meer geïnformeerde discussie rondom burgers, hun recreatieve behoeften en mogelijkheden.

Referenties

Goossen, C.M., Jókövi, E.M., Ploeger, B. & Vries, S. de (1998). De recreatievogel; een visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de recreatie. Wageningen: Staring Centrum.

Hildebrandt, V.H., Ooijendijk, W.T.M. & Stiggelhout (1999). Trendrapport bewegen en gezondheid 1998/1999. Lelystad: Koninklijke Vermande.

Jókövi, E.M. (2001). Vrijetijdsbesteding van allochtonen en autochtonen in de openbare ruimte; een onderzoek naar de relatie met sociaal-economische en etnisch-culturele kenmerken. Alterra-rapport 295. Wageningen: Alterra.

Provincie Noord-Holland (2001). Provinciaal Uitvoeringsprogramma Openluchtrecreatie 2001-2005; tweede groene golf op de rails. Haarlem: Provinciaal Bestuur van Noord-Holland.

Reneman, D., Visser, M., Edelmann, E. & Mors, B. (1999). Mensenwensen; de wensen van Nederlanders ten aanzien van natuur en groen in de leefomgeving. Reeks Operatie Boomhut nummer 6. Hilversum/Wageningen: Intomart/Staring Centrum.

Vries. S. de (1999). Vraag naar natuurgebonden recreatie in kaart gebracht; inclusief een ruimtelijke confrontatie met het lokale aanbod. Reeks Operatie Boomhut nummer 11/SC-rapport 674. Wageningen: Staring Centrum.

Vries, S. de & Bulens, J. (2001). Rapportage project "Explicitering 300.000 ha", fasen 1 en 2. Niet-gepubliceerde projectrapportage. Wageningen: Alterra.

Aanhangsel 1

Tekorten per gemeente voor drie berekeningen: aanbod 1995, na bestaand beleid, na wensen & voorstellen

		Tekorten voor wandelen			Tekorten voor fietsen		
Gem. nr.	Gemeentenaam (1995)	Aanbod 1995	Bestaand beleid	Wensen & voorstellen	Aanbod 1995	Bestaand beleid	Wensen & voorstellen
358	Aalsmeer	2387	1580	1384	883	607	536
360	Akersloot	5	4	3	1	1	0
361	Alkmaar	46	10	10	0	0	0
362	Amstelveen	7716	6693	5361	4315	3951	3480
363	Amsterdam	72635	63040	50698	49314	46060	41302
364	Andijk	487	487	487	28	28	28
366	Anna Paulowna	208	193	193	0	0	0
370	Beemster	745	716	668	34	28	19
372	Bennebroek	0	0	0	1	0	0
373	Bergen (NH)	0	0	0	0	0	0
375	Beverwijk	0	0	0	261	136	127
376	Blaricum	0	0	0	0	0	0
377	Bloemendaal	0	0	0	209	93	93
381	Bussum	0	0	0	16	2	0
383	Castricum	0	0	0	1	0	0
400	Den Helder	1	0	0	0	0	0
384	Diemen	2409	2038	1522	1493	1363	1167
498	Drechterland	622	623	622	0	0	0
385	Edam-Volendam	2503	2440	2286	1005	986	917
357	Egmond	0	0	0	0	0	0
388	Enkhuizen	1390	1390	1390	331	331	331
365	Graft-De Rijp	637	552	491	103	75	58
392	Haarlem	0	0	0	2817	1299	1252
393	Haarlemmerliede c.a.	243	117	111	248	184	181
394	Haarlemmermeer	6537	3328	3068	3659	2538	2442
395	Harenkaspel	194	158	158	0	0	0
396	Heemskerk	0	0	0	97	15	0
397	Heemstede	0	0	0	146	0	0
398	Heerhugowaard	3466	2870	2604	81	5	0
399	Heiloo	0	0	0	0	0	0
402	Hilversum	0	0	0	21	4	0
405	Hoorn	5984	5984	5984	0	0	0
406	Huizen	0	0	0	0	0	0
415	Landsmeer	906	881	816	567	559	531
416	Langedijk	366	139	121	0	0	0
417	Laren	0	0	0	0	0	0
418	Limmen	0	0	0	0	0	0
420	Medemblik	611	611	612	0	0	0
424	Muiden	233	177	122	221	190	161

		Tekorten voor wandelen				Tekorten voor fietsen		
Gem. nr.	Gemeentenaam (1995)	Aanbod 1995	Bestaand beleid	Wensen & voorstellen		Aanbod 1995	Bestaand beleid	Wensen & voorstellen
425	Naarden	0	0	0		53	5	0
426	Nderhorst den Berg	216	147	84		102	78	54
412	Niedorp	956	861	861		0	0	0
529	Noorder-Koggenland	841	841	841		0	0	0
429	Obdam	608	512	512		0	0	0
431	Oostzaan	713	637	582		458	431	407
432	Opmeer	1000	965	965		0	0	0
437	Ouder-Amstel	1189	985	743		695	622	534
439	Purmerend	5605	5448	5061		1305	1258	1085
441	Schagen	1	0	0		0	0	0
458	Schermer	469	406	357		36	20	11
444	Schoorl	0	0	0		0	0	0
390	s-Gravenland	3	1	0		16	10	7
532	Stede Broec	1540	1540	1540		58	58	58
448	Texel	0	0	0		0	0	0
450	Uitgeest	10	8	6		9	3	2
451	Uithoorn	2540	2276	2025		771	662	571
453	Velsen	1	0	0		1301	1002	997
454	Venhuizen	584	584	584		21	21	21
852	Waterland	1608	1570	1464		841	829	781
457	Weesp	1372	1130	741		808	727	579
459	Wevershoof	547	547	547		0	0	0
558	Wester-Koggenland	1303	1221	1199		0	0	0
462	Wieringen	0	0	0		0	0	0
463	Wieringermeer	35	35	35		0	0	0
466	Wognum	696	696	696		0	0	0
880	Wormerland	1359	1185	1059		550	492	452
479	Zaanstad	11146	9463	9126		6755	6194	6090
473	Zandvoort	0	0	0		143	22	22
478	Zeevang	570	558	527		60	56	42
476	Zijpe	0	0	0		0	0	0